

Přirozený celek (= pravý celek)

Přirozený resp. pravý celek je integrován zevnitř, a v tom smyslu je subjektem své vlastní integrity čili celkovosti. Naproti tomu nepravý celek musí být integrován zvenčí, sice také nějakým subjektem, ale takovým, který stojí buď vně toho, co aktivně integruje v celek, anebo je do toho sice pasivně nebo aktivně zapojen, ale jen nebo zcela převážně prostřednictvím svého vědomí (eventuelně na nižších úrovních prostřednictvím toho, co vědomí nahraňuje, předchází anebo alespoň významným a dominantním způsobem vede a orientuje). Tak např. obec v řeckém smyslu (POLIS) je ustavena občany, tedy pravými celky (subjekty), ale sama pravým celkem (subjektem) není; vůbec žádný kolektiv není subjektem. Události, jak je popisuje kronikář, jsou evidentně vykrojeny z mnohem komplikovanější změti všeho možného navzájem se doprovázejícího, vzájemně propleteného a prostřednictvím vědomí a mimo ně se ovlivňujícího dění, které na člověka neorientovaného a situaci ne dost chápajícího musí nutně působit jako naprosto chaotické (ačkoli je chaotické vždy jen zčásti). V tom smyslu pak nepravý celek (integrováný zvenčí) nemá své vlastní nitro. – Ovšem problém je v tom, že přechod od pravých celků k celkům, nepravý není ostrý, mezi obojím není ostrá demarkační čára. V jistém smyslu každý vícebuněčný organismus je „kolektivem“ nižších organických složek, vposledu buněk, a každá buňka je vlastně kolektivem makromolekul, které jsou určitým způsobem sehrané, atd. Proto také mnoho spisovatelů i myslitelů nadhodnocovalo význam nejrozličnějších kolektivů (ať už založených na rase, národnosti, třídním postavení, ale také na obci POLIS a dnes státu, konfesi apod.) a sugerovalo, že existuje organický řád i tam, kde existovaly jen kolektivy organizované pouze lidmi (a ovšem prožívané leckdy jako něco takřka posvátného). Ostře od sebe je nutno to oddělovat spíše až na lidské úrovni, a spíše z důvodů společenských a politických než z potřeb teoretických. Pro teorii není rozhodující, že neexistuje přísný a jednoznačný přechod, nýbrž jestliže existuje poměrně široký hraniční pruh, prostě se to vezme na vědomí a nijak to nezpochybňuje závažný rozdíl dvou fenoménů. Ve společnosti, v politice atp. naopak je třeba ten přechod co možná zúžovat a vyostřovat.

(Písek, 030720-2.)